

ZAR SU TO POBEDE

Lučo KARAČOLO
(Lucio Caracciolo)

TEZE I ANTITEZE:

- Terorizam nije razorio izraelsko društvo niti uništio njegovu ekonomiju.
- Zid – ili kako se kaže u Jerusalimu „zid razdvajanja“ – funkcioniše.
- Arapski svet je sve manje sklon da se zauzima za Palestince.
- Buš je na strani Izraela. Štaviše, Jevrejska država širi svoj uticaj na Bliskom istoku, konstituišući se kao najveća regionalna sila.
- Mržnja prema Jevrejima ostaje tekuća valuta u blisko-istočnim društvima.
- Džihadisti su prisvojili palestinsku stvar.
- Policijski režimi koji se u regionu osećaju uklještenim između islamskog radikalizma i demokratizacije koju sponzorišu Sjedinjene Države ne mogu da ostvare istinski mir sa Jevrejskom državom, jer bi bili srušeni. A na izborima već trijumfuju zakleti neprijatelji Zapada i Izraela.
- Demografija ostaje atomsko oružje Palestinaca: do 2020. godine na prostoru između Mediterana i Jordana (Izrael zajedno sa okupiranim teritorijama) živeće izrazita arapska većina. Stara debata, prisutna od samog početka u cionističkom pokretu, oko toga da li bi buduća država trebalo da bude jevrejska ili država Jevreja (Judenstaat), bi se tako završila u korist Arapa. To bi bio kraj Izraela i rađanje „Izrastine“, koju je svojevremeno priželjkivao Gadafi po formuli „dva naroda u jednoj državi“¹.

SINTEZA: BUDUĆNOST OSTAJE NEIZVESNA.

Tajna svojevremenog Šaronovog uspeha je u 11. septembru. Bez „američkog Jom Kipura“ Vašington i Izrael se ne bi našli zagrljeni u istom rovu.

Ujedinjeni zajedničkim džihadskim neprijateljem, od jeseni 2001. godine Vašington i Jerusolim su pokrenuli paralelni strateški put. Primarni interes Amerike je slomiti islamski terorizam da bi na sigurnijim osnovama ponovo uspostavila sopstvenu svetsku hegemoniju. To znači smanjiti na minimum opasnost da se ponovi 11. septembar, zaštititi glavne izvore snabdevanja energentima, izgraditi jedan Veliki

¹ Upor. „Vita tua, vita mea“ uvodnik Limesa, „Guerra santa in Terra santa“ (Sveti rat u Svetoj zemlji), br. 2/2002, s. 18.

Bliski istok, manje neliberalan i dakle – kako se nada Buš – manje antiamerički nastrojen. S obzirom na taj cilj Sjedinjene Države imaju različite privremene saveznike i samo jednog pouzdanog prijatelja – Izrael. Posle napada na kule bliznakinje i na Pentagon, Šaron je uspeo da iskoristi američki rat protiv islamskog terorizma da bi preokrenuo taj trend, podigao moral svojih snaga i preuzeo ofanzivu.

„Arikov“ pasijans

Što se tiče palestinskog pitanja – drugim rečima, istočnih i južnih granica Izraela – lider Likuda je artikulisao strategiju u tri tačke.

A) Ne postoji palestinski sagovornik od poverenja. Abu Mazen je možda i odustao od oružane borbe, ali nije bio u stanju da razoruža nasilne fanatike niti da vodi skup palestinskih galaksija ka miru. U svakom slučaju, palestinska stvar više nije nacionalna, već verska. Dakle, razmena „zemlja za mir“ ne funkcioniše.

B) Da bi se zaustavio terorizam neophodan je „zid razdvajanja“. Njegov nacrt nagoveštava buduće istočne granice Izraela. Zato on ne treba da prati Zelenu liniju, već da na više tačaka skrene prema Okupiranim teritorijama (preciznije rečeno, prema onim koje su sa izraelske tačke gledišta sporne). Tako će PNA (*Palestinian national authority*) izbiti sebi iz glave ostvarljivost projekta mini-Palestine koja bi obuhvatala skoro celu Cisjordaniju.

C) Gaza je pakao koji treba dati u zakup Palestincima (vidi mapu). Naselja izraelskih kolonista u Pojasu Gaze, zajedno sa nekolicinom manjih naselja u Samariji valja žrtvovati u ime nacionalne bezbednosti. Pored svega, pokazaće se kao otrovan zalogaj za PNA, obelodanjujući svetu Abu Mazenovu nesposobnost da upravlja embrionom države. Povlačenje iz Gaze je „formaldehid, nužan da spreči političke pregovore sa Palestincima“, objasnio je sa proračunatom naivnošću još oktobra 2004. godine Dov Veisglas, tada desna ruka Šarona: izraelsko povlačenje „izlaže Palestince ogromnom pritisku. (...) Prvi put oni imaju celovito parče zemlje kojim mogu juriti s jednog kraja na drugi svojim Ferarijima. I ceo svet će gledati njih, a ne nas“².

Judeja i Samarija (tj. Cisjordanija) su predstraže izraelske regionalne bezbednosti, koje treba direktno kontrolisati ili iznajmiti slabom i razoružanom palestinskom entitetu. Kolonije Arijel, Gush Etzion, Maale Adumim e Talmon (blizu Ramale), zajedno sa gornjom dolinom Jordana čija je kontrola fundamentalna za sprečavanje brzog proboja eventualnog agresora sa Istoka, a posebno za strateške rezerve vode, ostaće u izraelskim rukama. Od postojećih 240 hiljada jevrejskih naseljenika 190 hiljada ostaće tamo gde su. Šaron se nadao da Amerikanci neće mrdnuti prstom da to spreče. Kako kaže Veisglas: „Dogovorio sam se sa Amerikancima da se o jednom

256 | ² A. Shavit, „The Big Freeze“, intervju sa Dovom Veisglasom, Ha'aretz Magazine, 8/10/2004.

delu jevrejskih naselja uopšte neće diskutovati, a o ostalim će se raspravljati kada se Palestinci budu pretvorili u Fince. (...) Smisao onoga što smo uradili je zamrzavanje političkog procesa“, tako da se „preduhitri rasprava o izbeglicama, o granicama i o Jerusalimu. Ceo paket zvani Palestinska država, sa svim svojim implikacijama, uklo-njen je iz naše političke agende na neodređeno vreme“³.

Pregovori su blokirani, pažnja sveta je preusmerena na Gazu, a mašine ne prestaju s kopanjem u cilju proširenja nekih strateških naselja, naročito u Maale Adumimu, čime se krši *road map* i uobličava Veliki Jerusalem, koji zalazi duboko u eventualnu palestinsku državicu, svedenu na tri cisjordanska „džepa“ i na Pojas Gaze (vidi mapu).

Šaron je žrtvovao utopije verske i ekstremističke desnice u zamenu za malo vero-vatni Veliki Izrael sa Velikim Jerusalimom u izgradnji. Ako bi Veliki Izrael u perspektivi značio neprihvatljivu brojčanu nadmoć Arapa nad Jevrejima, ili pak nemoguće etničko čišćenje Palestinaca, Veliki Jerusalem bi bio simbol i bedem Jevrejske države.

Dok se svetske diplomatije, uključujući i američku, čvrsto drže *road map* koja nimalo ne obavezuje i ponavljaju litaniju „dva naroda/dve države“, izraelska vlada na terenu završava neke stvari koje ukazuju na sasvim drugu geometriju: dva podeljena naroda u jednoj Jevrejskoj državi i pola palestinske državice.

Šta mogu Palestinci protiv tog plana? Malo ili ništa. Načelno, ili retorički Abu Ma-zenu su bili najvljeni strani krediti, uključujući i američke. Ni samo izraelsko vođstvo nije moglo u potpunosti da se ogradi od poplave *wishful thinking-a*, iako se gotovo niko u Jerusalimu ni tada nije nadao da će on uspeti da kontroliše naoružane grupe. Terorizam i korupcija ukaljali su razloge i patnje jednog naroda bez zemlje.

Hamis je postao ključni faktor najpre lokalne, a potom i generalne politike, zahvaljujući svom trostrukom licu: vojnoj organizaciji čiji je cilj iseljavanje Jevreja, relativno jasnoj *welfare* politici i političkoj partiji sposobnoj da se suprotstavi hege-moniji Fataha. Nakon početnog uspeha Hamasa na lokalnim izborima, naročito u glavnim centrima Pojasa (Rafah, Bait Lahija, al-Buraig), Fatah je zagovarala odlaganje parlamentarnih izbora predviđenih za juli 2005. godine. Cilj je bio: preventivno podeliti položaje sa Hamasom, na štetu „trećih“ tj. umerenih snaga, koje su izraz cisjordanske inteligencije i buržoazije. Da bi se učvrstio bilo koji politički kompromis – drugim rečima da bi se kupili glasovi – bilo je potrebno mnogo novca. Abu Mazen je stoga proveo dosta vremena u inostranstvu, stigavši čak do Dalekog Istoka (Kina, Japan) i Južne Amerike (Brazil, Čile) da bi zadobio podršku, ne samo moralnu, nekih velikih zemalja i palestinske dijaspore. Pomoć je stigla i od samog Buša, koji ga je krajem maja 2005. godine primio u Beloj kući sa širokim osmehom i čekom od 50 miliona dolara, zvanično namenjenih izgradnji infrastrukture u Gazi.

³ Isto.

U svakom slučaju, Šaronu se nije žurilo s otvaranjem pregovora o konačnom statusu spornih teritorija, dok je u Cisjordaniji učvršćivao temelje bezbednijeg Izraela. Arafat ili Abu Mazen, bilo mu je manje više svejdeno. Izraelski premijer nije bio spreman da igra partiju u dvoje. Preferirao je pasijans. Kako kaže Veisglas „kada za stolom ispred tebe nema nikoga, ne preostaje ti ništa drugo nego da sam podeliš karte“⁴.

Samo dva aktera su mogla Šaronu da pobrkaju karte: izraelski narod i Buš.

Što se tiče prvog, većina je podržavala povlačenje iz Gaze. Međutim, bilo je i onih koji su strahovali da će Palestinci to protumačiti kao uspeh oružane borbe, i transformisati Pojas u „Hamastan“ – predstražu islamskih terorista, odakle će držati u šahu Izrael.

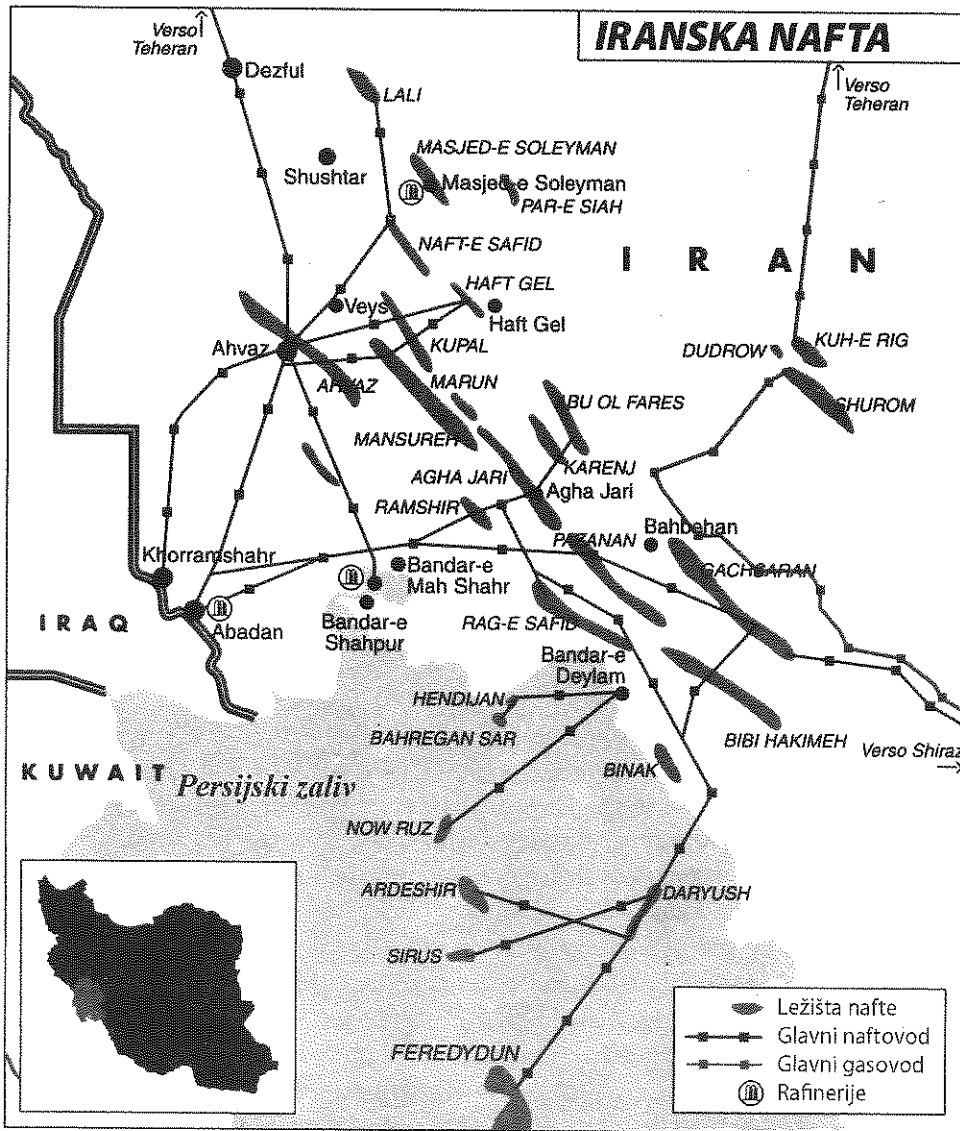
Kad je u pitanju predsednik Sjedinjenih Država, valja odvojiti reči od činjenica. Buš ne propušta priliku da podseti na san o „dve države“, mada dopušta da na terenu Jerusalem izgrađuje opciju „jedne i po države“. Međutim eventualni pritisak Sjedinjenih Država na Izrael ne zavisi ni od Abu Mazena niti od njegovog naslednika. On će u krajnjem slučaju proisteći iz razlike između izraelskog i američkog pristupa dvema velikim, međusobno suštinski povezanim, partijama koje se igraju na dva kontinenta, od Magreba do Ksinjanga: lov na energetske resurse i krstaški rat za demokratizaciju islamskih i/ili bivših sovjetskih zemalja.

Davidov polumesec

Izraelski interesi u blisko-istočnom i centralno-azijskom scenariju projektuju polumesec koji ide od Sinaja do jugoistočnih granica Turkmenistana (vidi mapu 2).

Na tom području Jerusalem je od sredine devedesetih godina započeo trostruki prodor: za energetske snabdevanje (turkmenistanski gas, azerbejdžanski gas i petrolej), za trgovinsku ekspanziju (zahvaljujući i pritisku na lokalne vlasti) i za osvajanje biznisa u oblasti bezbednosti instalacija i energetske cevovoda, preko preduzeća vezanih za bivše agente Mosada. Radi se o veoma ambicioznom projektu, koji otkriva širinu centralno-azijske projekcije Izraela.

Po toj arhitekturi *in fieri*, noseći zid energetske polumeseca biće gasovod južnog dela Kaspijskog mora. On bi trebalo da ide paralelno sa naftovodom Baku-Ceyhan, a onda da podmorskom deonicom bude povezan sa turkmenistanskim gasovodom vezanim za značajna nalazišta Daulalabada. U Ceyhan će tako moći da dospeva novi tok nafte a ubuduće i gasa iz Kurdistana. Deo nabavki stizaće do Izraela morskim putem i preko podmorskih cevovoda. Osim toga postoji i neizvestan egipatski deo, takozvani „gasovod mira“, koji se odnosi na gas Sinaja. Prvobitno zamišljen kao panarapski i

izraelski cevovod, i iz tog razloga poveren mešovitom izraelsko-egipatskom konzorcijumu, za sada je razrađen samo u jordanskoj deonici, od „Akabe do Zarka“. Naime, ne zna se da li i kako uključiti i nalazišta palestinskog gasa u teritorijalne vode Gaze, dok postoji nesigurnost na egipatskoj političkoj sceni. U okvir polimeseca spada i vodeno snabdevanje iz južne Turske, preko mogućeg tursko-kurdsko-izraelskog partnerstva.

Ovaj projekat isključuje i izoluje Iran, koji je zakleti neprijatelj Izraela i Sjedinjenih Država. Izolujući Iran, marginalizuje se i Rusija: istočno-zapadni pravac eliminiše

alternativu sever-jug, koju je želela Moskva da bi izvozila svoje ugljovodonike prema Indijskom okeanu, dakle, prema azijskim tržištima, privlačeći ostale centralnoazijske proizvođače.

Međutim Jerusalem i Vašington različito gledaju na Iran. Izrael i dalje vidi Iran kao neposrednu opasnost, zbog libanskih gerilaca Hezbolaha, povezanih i sa Hamasom. Pored toga Teheran je smrtni neprijatelj zato što namerava da se snabde atomskim oružjem. Najzad, Izrael smatra da je Iran u globalnoj mreži islamskog terorizma neka vrsta okultnog ortaka Al Kaide, tako da vidi persijski prst u integralističkim *revival*-ima koji su nedavno potresli Fergansku dolinu, između Uzbekistana i Kirgizistana.

Sa američke tačke gledišta Iran je, pak, neprijatelj zato što ugrožava strateškog saveznika Izrael. To je razlog zbog kojeg Buš ne isključuje nijedan scenario koji može da uguši iranske nuklearne ambicije. Odlučio je da najpre pruži priliku diplomatskom rešenju i da zajedno sa Evropljanima ispita izgled pristupanja Irana Svetskoj trgovinskoj organizaciji u zamenu za zamrzavanje nuklearnog programa Teherana. Ipak, američka vlada od početka tog spora ne dopušta američkim kompanijama da uđu u energetski biznis s Iranom, što ide u korist evropskim i japanskim konkurentima, a sada već i kineskim i indijskim.

U regionalnoj geoenergetskoj slagalici Iran se ukazuje kao glavni i najekonomičniji izlaz ruske i centralno-azijske nafte i gasa na Indijski okean (severno-južna osa), i promoviše jugozapadno-jugoistočni pravac kopnenim putem da bi komercijalizovao svoj gas prema Pakistanu, Indiji i Kini – prelazeći preko Bangladeša i Mijanmara.

U utakmici sever-jug postoje i izraelski interesi, budući da bi veliki deo turkmenistanskog gasa mogao biti preusmeren transkaspiskim gasovodom prema cevovodu sever-jug, koji bi, polazeći iz Rusije i prelazeći preko Centralne Azije, trebalo da dospe do iranske luke Bandar Abas.

Međutim, Vašington se frontalno suprotstavlja severno-južnoj osi. Američki interes u regionu je da svojim *majors*-ima upravlja komercijalizacijom srednje-istočnog ili centralno-azijskog petroleja i gasa, kontrolišući njihove pravce prema jugu i prema istoku. Nalazišta turkmenistanske i uzbekistanske nafte i gasa (i ako je moguće tokovi kazahstanske nafte) bili bi usmereni prema Avganistanu, regionu Herat, odakle bi se cevovodi granali: petrolej bi tekao prema pakistanskoj luci Gvadar, u punom razvoju (Kinezi su tu već u poslu); gas bi stizao do Nju Delhija, osujećujući iransku nameru da preko Pakistana dospe do Indije. Na taj način SAD nameravaju da se uključe u eventualnu utakmicu koja se odnosi na snabdevanje Indije i Kine, koje će biti veoma „žedne“ sledećih decenija. I to ponovo na štetu Irana i Rusije. Amerikanci bi oduzeli Moskvi i Teheranu znatne prihode od prodaje gasa i tako ugrozili njihov uticaj u Centralnoj Aziji. Uz to Vašington bi prekinuo geoenergetski četvorougao u procesu formiranja između Rusije, Irana, Indije i Kine.

Amerikanci imaju i strateški interes da brane slobodnu plovidbu kroz moreuz Hormuz, gde prolazi 40 odsto ukupnog transporta petroleja u svetu, a naročito

nafta iz Persijskog zaliva upućena Sjedinjenim Državama. Neki energetske tokovi koji dolaze od Hormuza dotiču obalu iranskog Baludžistana, koji je osetljiva zona bogata vojnim instalacijama. Teheran je sebi dao autogol kada je govorio o blokadi moreuza Hormuz u slučaju američkog ili izraelskog napada. Taj blef je Pentagon istog trenutka iskoristio da bi potvrdio ideju kako je Iran spreman da u svakom momentu pogodi zapadnjačke interese.

Ukratko, u okviru „Davidovog polumeseca“ američki i izraelski interesi se podudaraju. Kada se igra širi na strateške protagoniste kao što su Kina i Indija javljaju se razilaženja. Pre svega zbog veličine Izraela koji ne može da izdrži nadmetanje sa najvećima. Potom i zato što je Jevrejska država sklona interpretaciji bilo kog geopolitičkog scenarija sa stanovišta borbe protiv islamskog terorizma: Kina i Indija su dakle saveznici. Ali Amerikanci, posle neposredne opasnosti koja je usledila nakon 11. septembra, kada je izgledalo kao da su natakli izraelske naočare, ponovo vide u Kini velikog strateškog suparnika ovog veka. Što se tiče Indije, ona je značajan, ali nepouzdan sagovornik. Dok Izrael ima regionalnu viziju svoje bezbednosti, Buš deluje u planetarnim okvirima i stoga namerava da slomi svaku naznaku obnavljanja, „strateškog trougla“, ovog puta energetske prirode, Rusija-Indija-Kina, koji je formulisao bivši ruski premijer Evgenij Primakov, i koji je utoliko opasniji, ukoliko se proširi na Iran.

Košmari Strangelove-a

Iran, dakle, ostaje zajednički neprijatelj Izraela i Sjedinjenih Država. Kako ga neutralisati? To je neodložno pitanje, ako imaju pravo oni izraelski analitičari koji smatraju da je proleće 2006. godine tačka s koje nema povratka što se tiče nuklearnog programa ajatolaha. Za godinu ili manje dana bi iranski naučnici mogli raspolagati sa dovoljno obogaćenog uranijuma za proizvodnju jedne ili više atomskih bombi. To bi učinilo krajnje avanturističkim, ako ne i nemogućim, bilo kakvo preduzimanje oružanih intervencija od strane Izraela i/ili Amerike.

Posmatrajmo geostrateški ring na kome se susreću i ključaju interesi najvećih regionalnih i svetskih sila: to je elipsa koja uključuje i Iran. Na njenim ivicama su Irak (zapad) i Ksinjang (istok), severni deo Kaspijskog mora (sever) i Arapsko more (jug) (vidi mapu 3).

Nezamislivo je protiv Teherana ponoviti partiju koja se igrala protiv Bagdada. U odsustvu diplomatskog sporazuma koji bi podrazumevao persijsko odustajanje od učlanjivanja u atomski klub – koje je još uvek moguće – preostaju dve mogućnosti, jednu priziva Amerika drugu Jerusalim. Zvaćemo ih *Poludeli mix* i *Osirak plus*.

Prva je obaranje iznutra šiitske teokratije. Već poodavno Amerikanci su pojačali direktnu i indirektnu podršku protivnicima ajatolaha. Ponoviti državni udar (poput

onog iz 1953) izgleda prilično teško ostvarljivo. Američke tajne službe računaju na druge faktore, uključujući i rivalstva među samim šiiitima. Izvlačeći iz naftalina taktiku koju je s uspehom već koristio u Jugoslaviji (kosovska albanska gerila), Avganistanu (Severna alijansa) i Iraku (kurdski pešmerga borci), Pentagon se nada da će „izludeti“ iranski etnički mix. Protiv Persijanaca – koji predstavljaju polovinu stanovništva i tvrdo jezgro nacije – Amerikanci huškaju etničke grupe i klanove neprijateljski nastrojene prema Teheranu (vidi fokus o „osetljivim iranskim područjima“ na mapi 3 i 4).

To se naročito odnosi na Arape u Kuzistanu i u Beludžistanu, koji međutim predstavljaju tek 3,5 odsto stanovništva; na još manje brojnu (dva odsto) grupu Beludža u istoimenom regionu, koji se graniči sa buntovnim pakistanskim Beludžistanom; na Kurde (sedam odsto), na granici sa Irakom i na Turkmene (dva odsto) uz Turkmenistan. Računati na unutrašnju disgregaciju iranske nacije je za demoralisane američke tajne službe neka vrsta apstraktnog refleksa, više nego ključ za rušenje vlasti ajatolaha. Kada bi Sjedinjene Države primenile na sebe svoje univerzalne šeme, indiferentne prema različitim geografskim širinama, klimi i specifičnim nacionalnim istorijama, „mudraci“ iz Vašingtona bi verovatno probali da podstaknu teksaški secesionizam ili bi finansirali nostalgičare carske Rusije koji traže da se Rusiji vrate Havaji⁵.

Druga mogućnost odzvanja još od vazdušnih napada izvršenih 7. juna 1981. godine avionima F15 i F16 sa Davidovom zvezdom, kojima je pogođen irački nuklearni reaktor u Osiraku, sa tada nepredvidljivim posledicama po razvoj Sadamovih nuklearnih ambicija⁶. Da bi mogli da postignu trajan efekat u Iranu, izraelski lovci bi morali da izvedu napad u velikom stilu. Osim energetske terminala i cevovoda (mete u Kuzistanu, južnom Parsu i Kargu) morali bi da nišane i stvarna ili navodna nuklearna postrojenja. Izraelci bi morali da onesposobe neprijatelja za napad (uključujući i rakete Hezbolaha uperene ka severu Izraela). To je gotovo nemoguća misija, za koju je u njamanju ruku potrebna logistička i informativna podrška Sjedinjenih Država. A u slučaju nepotpunog uspeha taj poduhvat bi za Izrael bio politički izuzetno riskantan.

Amerikanci kao da nisu spremni da učestvuju u *Osiraku plus*.

Nakon 11. septembra Pentagon je satkao izvanrednu mrežu baza u regionu. Od onih stalnih u Avganistanu (zvanično ih je 4, a u stvari 9, rasutih širom zemlje, od kojih je glavna Šindand, na stotinak kilometara od persijske granice), preko pakistanskog zaleđa (3 vazduhoplovne baze: Dalbandin, Pasni i Šahbaz) i centralnoazijskih (Karši Hanabad u Uzbekistanu i Manas u Kirgizistanu), pa do baza u Iraku blizu Iranā. Ne treba zanemariti ni mogući doprinos tzv. *Caspian Guard*-a, značajnog *network*-a sa radarskim centrom instaliranim u Baku-u, u Azejberdžanu, i nove baze u Gruziji, a nazad ni konsolidovane vazdušno-pomorske formacije u Indijskom okeanu i u Zalivu.

⁵ Upor. „Le Hawaii sono russe“ (Havaji su ruski), Limes, „La Russia e noi“ (Rusija i mi), br. 1/1994, ss. 63-68.

262 | ⁶ J. Cirincione, „Bombs Won't „Solve“ Iran“, Washington Post, 11/5/2005.

Iako opkoljen, Iran i dalje na sva upozorenja odgovara sa naglašenom antiameričkom, a naročito antiizraelskom retorikom i ne prestaje da preti Izraelu, čime se dalje samo-izopštava iz globalnog društva i globalnog biznisa. No, Iran je jedno od najbogatijih energetske tržišta na svetu. Sa rezervom od 125,8 milijardi barela nafte (koja predstavlja desetinu celokupnih planetarnih rezervi) on zauzima drugo mesto u globalnoj naftnoj hijerarhiji, posle Saudijske Arabije (260), a pre Iraka (115). Danas Iranci proizvode 4 miliona barela dnevno, a tvrde da u roku od deset godina mogu dostići 7 miliona barela na dan. Što se gasa tiče, Iran je na drugom mestu odmah posle Rusije. Njegove *onshore*, a naročito *offshore* rezerve dostižu 940 triliona kubnih stopa, što predstavlja 16 odsto rezervi gasa na planeti.

Međutim Iranu su potrebne značajne investicije, i to ne samo kineske i indijske.

Bušovi zamorci?

Donedavna razilaženja Amerike i Izraela o tome kako obuzdati Iran bila su taktičke prirode. Verovatno će suštinska strateška nesaglasnost proisteći iz kampanje za širenje demokratije u svetu, koja je glavna karta predsednika SAD u njegovom drugom mandatu. Izbori, manje više poštteni i slobodni su neizbežan korak. Prime-njen na Bliski istok, taj recept znači verovatnoću da mnogi autoritarni režimi, danas manje više bliski Sjedinjenim Državama, budu oboreni od strane formacija koje se pozivaju na politički islam i mrze „američki imperijalizam“ kao garanta „cionističkog entiteta“. Glasanje bi dakle „demokratski“ omogućilo propast nada za slobodu i demokratiju. Ono bi potkopalo američki uticaj umesto da ga ojača. Klasičan slučaj inkompatibilnosti između vrednosti i interesa, teško svarljiv za američki mentalitet.

Međutim, dok Vašington tu aporiju može pragmatički da balansira u vremenu i prostoru – održavajući, na primer, neliberalne ali korisne režime, kao što su jordan-ski, pakistanska vojna diktatura pa čak i saudijska „petromonarhija“ – za Jerusolim bi izbor bio između života i smrti. Sazvežđe islamskih režima, legitimisanih narodnom voljom i spremnih da uzmu u ruke oružje protiv Izraela, pravi je košmar. Između „demokratskog“ smrtnog neprijatelja – kao što je Hamas ili Hezbolah – i neutralnog ili savezničkog autokrate, Izraelci ne bi mogli sebi da dopuste luksuz neodumice.

Predmet rasprave Bušove administracije je u kojoj meri su islamisti, kada dođu na vlast izbornim putem, spremni da prihvate miroljubiv i dovoljno kooperativan stav prema „krstašima“ i „Judejcima“, odnosno, da odustanu od uništenja „cionističkog entiteta“ i progona zapadnjaka sa muslimanske svete zemlje kao svog cilja. Većina Izraelaca, uverena je da je prva pretpostavka samo iluzija. Međutim nije isključeno da u Vašingtonu prevagnu oni koji nameravaju da selektivno testiraju neke islamske formacije, pod uslovom da se odreknu nasilja.

U raspravu su se uključili i oni koji podsećaju da je licemerno hrabriti demokratiju a odbijati njene posledice, kada ona favorizuje nepoželjne partije i lidere. I koji razmatraju mogućnost dijaloga sa grupama koje Amerikanci i Izraelci (i ne samo oni) žigošu kao terorističke, počev od Hezbolaha i Hamasa⁷.

Pitanje je, međutim, da li je Bušov strah od islamskog radikalizma jači od želje za promovisanje demokratije⁸.

U izraelskoj vladi jača osećaj da je mir sa Egiptom tek primirje. Ponovno naoružavanje egipatskih oružanih snaga, mržnja prema Izraelu i njegovim američkim saveznicima, politička nestabilnost – sve navodi na zaključak da treba držati pod strogim nadzorom velikog arapskog suseda. Ipak, malo je onih koji danas u Izraelu strahuju od egipatskog napada. Međutim, ako se kriza kairskog režima produbi, moguć je svaki scenario. Pa i onaj koji bi primorao Izrael da se suoči sa permanentnom opasnošću na jugo-zapadnoj granici. U tom slučaju bi se Jerusalem i Vašington opet našli u zagrljaju. Ali u srce Izraelaca bi se zajedno sa strepnjom uvukao gorak osećaj da su ih Amerikanci nehotice pretvorili u zamorce njihovog grandioznog demokratiskog eksperimenta.

(prevela Mirela Radosavljević)

⁷ Upor. E. Macaskill, „UK Ponders Talking with Hamas and Hizbullah“, *The Guardian*, 20/5/2005.

⁸ Upor. R. Khalaf, „America Should Open a Dialogue with Islamists“, *Financial Times*, 28/5/2005.